

Nükhet KAÇAR¹

*Sorumlu Yazar e mail:
nk.nukhetkacar@gmail.com

¹Ankara Şehir Hastanesi-
Kadın Doğum Hastanesi

Kaçar N. Erken Yaşta
Gerçekleştirilen Evliliklerin
Kadının Psikososyal
Boyutuna Etkileri. Halic Üniv
Sağ Bil Der. 2021; 61-72

Kaçar N. The Effects of
Early Marriages on Woman's
Psychosocial Extent. Halic
Uni J Health Sci. 2021; 61-72

Doi: 10.48124/
husagbilder.799068

Geliş Tarihi: 23 Eylül 2021
Kabul Tarihi: 17 Şubat 2021

ERKEN YAŞTA GERÇEKLEŞTİRİLEN EVLİLİKLERİN KADININ PSİKOSOSYAL BOYUTUNA ETKİLERİ

Öz

Erken yaş evlilikleri genellikle kız çocukları arasında görülmekte olan küresel bir sorundur. Erken yaşta gerçekleşen evliliklere eğitim durumu, sosyoekonomik durum, kültürel özellikler, dini inanış biçimleri, savaş ve göç gibi faktörler neden olmaktadır. Bu evlilikler kadınlarda doğum sayısının artması, kronik hastalıklar ve enfeksiyon gibi fizyolojik sonuçlara sebep olmaktadır. Aynı zamanda bu evlilikler intihar, depresyon, eğitimsizlik, sosyal izolasyon, şiddet görme, özgüven yetersizlikleri gibi psikososyal sonuçlara da neden olmaktadır. Erken yaşta gerçekleşen evlilikler hem fizyolojik hem de psikososyal sorunları da beraberinde getirerek, dünya ve ülkemiz için çözülmesi gereken ortak bir sorun haline gelmiştir. Bu sorunun öncelikli olarak önlenmesi ve nihayetinde çözüme kavuşturulması için; yasal düzenlemelerin uygulanması, toplumun bilinç düzeyinin artırılması, adölesan grubun eğitime önem verilmesinde, toplum sağlığı hizmetlerinde önemli role sahip olan ebelere sorumluluklar düşmektedir. Bu derleme erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerin kadın sağlığının psikososyal boyutuna etkilerinin açıklanması ve erken evliliklerde ebelik yaklaşımlarının belirlenmesi amacıyla yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken yaş evlilik, psikososyal sorunlar, ebeinin sorumluluğu

THE EFFECTS OF EARLY MARRIAGES ON WOMAN'S PSYCHOSOCIAL EXTENT

Abstract

Early marriages are a global problem that are seen usually among girls. Factors like educational status, socioeconomic status, cultural features, style of religious belief, war and immigration cause to early marriages. These marriages lead to physiological results such as increase of parity, chronic diseases and infection. At the same time, these marriages also lead to psychosocial outcomes such as suicide, depression, lack of education, social isolation, be subjected to violence, lack of self-confidence. Early marriages have become a common problem condition that be required solve for world and our country by bringing with both physiological and psychosocial issues. Midwives who have important role in community health services, have responsibilities for applying legal regulation, enhancing the consciousness level of society, attaching importance to education of adolescent group to prevent as primarily and ultimately to come up with a solution for this problem. This review is written for explaining the effects to psychosocial extent of women health of early marriages and for the purpose of determining midwives approaches at early marriages.

Keywords: Early marriage, psychosocial problems, responsibility of midwife

1.Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) üreme sağlığını “Üreme sistemi işlevleri ve süreci ile ilgili sadece hastalık ve sakatlığın olmaması değil, tüm bunlara ilişkin fiziksel, mental ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olmasıdır.” şeklinde tanımlamaktadır (1).

Cinsiyet kavramı biyolojik ve toplumsal olarak şekillenmektedir. Toplumsal cinsiyet, toplumun bizi nasıl algıladığı ve bizim nasıl davranmamız gerektiği ile ilgili beklentilerine göre şekil almaktadır. Kişinin içinde yaşadığı kültür ile toplumsal cinsiyet rolleri oluşmaktadır ve bu kişi ailesinden başlayarak toplumdaki rolleri, normları ve kavramları sosyalleşme süreci içinde öğrenmektedir (2-4).

Toplumsal cinsiyet rolleri hemen her alanda kadının dezavantajlı olmasına neden olmaktadır. Ayrımcılığı temel almakta olan bu yaklaşım, kadının toplum içerisinde erkekte daha az değer görmesi ve ikinci planda kalmasına sebep olmaktadır. Kadın ve erkek çalışma, kararlara katılım, sağlık hizmetlerinden faydalanma, meslek seçimi, eğitime devamlılık, seçme özgürlüğü ve aile kurma deneyimlerinde göze çaracak derecede eşit olmayan koşullardadır. Bu eşitsizlik modeliyle kadının evlilik yaşına karar verme özgürlüğü ve evleneceği kişiyi kendisinin seçme hakkı elinden alınmakta ve çoğu zaman bu durumun sonucunda erken yaş evlilikleri görülmektedir (2-4).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1949) ve Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) gibi uluslararası standartlarca belirlenmiş olan evlilik yaşı için alt sınır 18 yaş olarak belirtilmiş ve bu yaşın altında yapılan, kişinin bireysel gelişimini tamamlamadan gerçekleştirdiği evlilikler ise “erken yaş evliliği ya da çocuk evliliği” olarak adlandırılmıştır (5,6).

Erken yaşta gerçekleşen evlilikler hem kadın sağlığı hem de toplum sağlığı açısından birçok etki ve sonucu beraberinde getirmektedir. Kadın sağlığı açısından etkileri kadının eşini seçme özgürlüğünün olmaması, evlilik yaşına karar verememesi, akraba evliliğine maruz bırakılması, eğitim ve iş hayatına devam edememesinden erken gebelik ve anneliğe, bu gebeliğin getireceği sağlık problemlerine, psikolojik ve psikiyatrik bozukluklara kadar uzanan geniş bir

yelpazede incelenebilir. Erken yaş evliliklerinin ve gebeliklerinin görülmesi, kadının işsizliği ve eğitimsizliği, anne ve bebek ölümleri, aile planlaması oranlarının düşük olması, akraba evlilik oranlarının yüksek olması ve buna bağlı genetik bozuklukların artması, kadının sağlık güvencesinin olmaması gibi toplum sağlığı parametrelerini hem ulusal hem de uluslararası boyutta etkilemektedir (6).

Erken yaşta yapılan evlilikler dünyada giderek azalsa da hala önemli bir seviyede, sosyal ve aynı zamanda küresel boyutta bir sorun olarak kabul edilmektedir. Bir toplumda tanımlanmış olan sosyal problemler toplumsal manada bazı değerleri tehdit etmektedir. Toplumdaki bireyler için bu durum dezavantajlı olmaktadır (6).

Bazı toplumlarda kız çocukları ekonomik açıdan yük olarak görülmektedir. Bu yüzden kız çocuğunun evden erken ayrılmasıyla birlikte evden bir boğaz eksilir düşüncesi, başlık parası karşılığında evlendirilmesi yönünde davranışlar sergilenmektedir (7).

Türkiye’de ilk evlilik yaşı son yirmi yıl boyunca düzenli olarak artma eğilimi göstermektedir. 25-49 yaş grubundaki kadınlarda 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre ilk evlilik yaşı ortalama 21,4’tür. 15-19 yaş grubundaki kadınların %94,9’u hiç evlenmemişken %4,8’i evli, %0,1’i boşanmış ve %0,2’si eşinden ayrı yaşamaktadır. Evli olanların %1,1’i 15 yaşındadır. Bu yaş grubundaki kadınların %30,6’sı akraba evliliği yapmıştır. Akraba evliliği yapan 15-19 yaş grubundaki kadınların %4,7’si amca oğlu, %1,2’si hala oğlu, %2,2’si teyze oğlu, %4,3’ü dayı oğlu, %11,6’sı baba tarafından diğer akraba ve %6,5’i anne tarafından diğer akraba ile evlenmiştir. Ortanca ilk evlenme yaşını, bireyin yaşadığı yer, bölge, eğitim durumu ve refah düzeyi etkilemektedir (8).

Bu bilgiler doğrultusunda erken yaşta yapılan evliliklerin günümüzde hala devam ettiği görülmektedir. Erken yaş evlilikleri kadın ve toplum sağlığı parametrelerini olumsuz etkilemektedir. Bu derleme, erken yaş evliliklerinin kadın hayatı ve sağlığına getirdiği sonuçların arasında önemli bir yer tutan psikososyal sonuçları incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

1. Erken Yaş Evliliklerinin Dünyada ve Türkiye Görülme Sıklığı

Erken evliliklere dünyanın hemen her yerinde rastlanıldığı bildirilmektedir (2,6,9,10).

United Nations Population Fund (UNFPA), 2013 Dünya Nüfusunun Durumu Raporu'nda 2011-2020 yılları arasında dünyada 18 yaş altında 140 milyon ve üzerinde kız çocuğunun evli olacağı ve bununla 50 milyonunun 15 yaşından daha küçük olacağı yönünde tahminde bulunduğunu bildirmiştir. Yasadışı evliliklerin kayıtlara yansımaması ile bu sayının daha fazla olabileceği tahmin edilmektedir (9).

Erken yaş evliliklerinin dünya genelindeki dağılımı farklı olmakla birlikte United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) 2018 verilerinde, dünyada 15 yaş altı evlilik oranını %5, 18 yaş altı evlilik oranının %21, 15-19 yaş arasındaki evliliklerin oranı ise %13 olarak belirtmiştir. Yaklaşık olarak her altı adölesan kız çocuğundan birinin evli veya biriyle birlikte yaşamakta olduğu bildirilmiştir (6).

UNICEF 2020 yılı itibariyle yayınlamış olduğu veriler ile dünyadaki çocuk evlilik oranına dikkat çekmiştir. Bu durum bildirir rapora göre, 18. yaş gününü doldurmadan önce evlenen genç kızların oranı tüm dünyada %21'dir. Her yıl dünyada 12 milyon kız çocuğu evlendirilmektedir. Toplamda 2020 yılı itibariyle dünyada 650 milyon çocuk evliliği olduğu bildirilmiştir. Bu evliliklerin %37'si sahra altı Afrika ülkelerinde gerçekleşmektedir. Tüm dünyada çocuk evliliği açısından birinci sırada yer alan ülke %76 oranla Nijer'dir. Onu %68 ile Afrika Cumhuriyeti ikinci sırada ve %67 ile Çad üçüncü sırada izlemektedir. Bu ülkelerdeki erken yaş evliliklerinin oranları ile ülkelerin sosyoekonomik düzeyleri arasında direkt ve anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir (6,9,10). Son 10 yılda 25 milyon çocuk evliliğinin engellendiği bildirilmektedir. Güney Asya'da geçtiğimiz on yılda çocuk evliliği oranı %49'dan %30'a gerilemiştir. UNICEF 2030 yılına kadar 120 milyon daha kız çocuğunun erken yaşta evlendirileceğini öngörmektedir (9,10).

Bütün dünyada görülen çocuk evlilikleri, ülkemizde de önemli bir yer tutmaktadır. UNICEF'in 2011 yılı Türkiye Raporu'nda ülkemizde adölesan evlilik oranı %14,0 olarak belirtilmiş ve genellikle bu evliliklerin kırsal kesimde

gerçekleştiği bildirilmiştir (11). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile UNICEF'in ortaklaşa yaptığı Aile Yapısı Araştırması'nda, 2006 ile 2011 yılları arasında evlenmiş olan kadınların %9,3'ünün o sırada 18 yaşından küçük olduğu bulunmuştur (12).

Türkiye'de ilk evlilik yaşı son yirmi yıl boyunca düzenli olarak artma trendi göstermektedir. TNSA verilerine baktığımızda 25-49 yaş grubundaki kadınlarda ilk evlilik yaşı TNSA 1993 verilerine göre ortalama 19,0 ve TNSA 2018'de ise ortalama 21,4'tür. Bu verilerle birlikte 25-49 yaş grubundaki kadınların %39,0'u 20 yaşından önce, %21,0'i 18 yaşından önce ve %4,0'ü ise 15. doğum gününden önce evlendiği bildirilmektedir (8).

Erken yaş evliliklerinin önemli sonuçlarından biri de adölesan gebelikler ve anneliktir. Türkiye'de ilk doğum yaşına bakıldığında 15-19 yaş aralığındaki her yaş grubundaki kadınların canlı doğum gerçekleştirdiği ve %0,2'sinin 15 yaşından önce bir çocuk doğurduğu görülmektedir. Erken yaşta çocuk doğurma oranı yaş ile birlikte artmakta ve yıllarla paralel olarak gerilemektedir (8).

Erken yaşta ve zorla evlendirilme ya da çocuk evliliği, tüm dünyada ve ülkemizde hala çözüme kavuşturulmayı bekleyen küresel bir sorun olarak görülemeye devam etmektedir (2,6,9-12).

2. Erken Yaş Evliliklerinin Nedenleri

Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler günümüzde hala önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu evliliklerin nedenleri incelendiğinde başlıca hane halkının ekonomik durumu, refah düzeyi, eğitim seviyesi, evdeki kız çocuk sayısı, kardeş sayısı, toplum baskısı, göç ve savaş, kültür ve sosyal değerlerin etkili olduğu görülmektedir (7,8,13-18).

Kız çocuğunun içinde yaşadığı toplumun kültürel seviyesi, gelenek, görenek, dini inanış biçimleri ve hane halkının ekonomik durumu erken yaşta gerçekleştirilen evlilikleri direkt olarak etkilemektedir (7,8,13-18).

Günümüzde hala yoksulluk durumu kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesine neden olmaktadır (15,16). Kız çocuklarını ekonomik

açından yük olarak gören aileler, hanenin yoksulluk içinde olmasını sebep göstererek kız çocuklarını erken yaşta evlendirmektedir (7,14-16,18).

Toplumun kültür ve eğitim seviyesi erken yaşta evlilikleri tetikleyen diğer bir etkidir. Toplumsal cinsiyet ayrımını destekler nitelikte olan, kadının rol ve sorumlulukları olduğuna inanılan yemek yapmak, örgü-dantel ile uğraşmak, ev işlerine yardım etmek, kardeşleri büyütme gibi sorumluluklar kız çocuğuna yüklenmekte ve böylelikle bu toplumda yaşayan kız çocukları erken yaşta evliliğe özendirilmektedir (7).

Kız çocuklarının evlilik öncesinde cinsel birliktelik yaşamalarını önleme amacı taşıyan bir toplumda, kız çocuklarının erken yaşta evlendirildiği görülmektedir. Böylelikle kız çocuklarının evlilik öncesinde cinsel birliktelik yaşamasının önüne geçilebileceği toplumca benimsenerek, kültürel olarak sonraki nesillere aktarılmaktadır. Bu kültürel aktarımda “Kız beşikte, çeyiz sandıkta.”, “Kız çocuğu bekletmeye gelmez.”, “On beşindeki kız ya erdedir ya yerde.”, “Erken evlenen döl alır, erken kalkan yol alır.” gibi atasözleri ve deyimlerin benimsendiği ve toplumların, kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinin gerekli olduğuna inandıkları görülmektedir (7,13,17). Yaşanan toplumda “yabancıya gitmeme” düşüncesi akraba evliliklerini beraberinde getirmektedir. Toplumun bu düşüncesi kız çocuklarının erken yaşta ve akrabaları ile evlendirilmesine sebep olmaktadır. Toplumsal baskıdan dolayı kız çocuklarının başkasına kaçması ya da başkası tarafından kaçırılması, tacize ya da tecavüze uğraması görülmektedir. Yaşanan bu durumun hemen üstünü örtme niyetiyle toplum tarafından kız çocukları yaş farkı gözetmeksizin evlendirilmektedir (7,13,14).

Toplumsal baskının, kültürün, ailenin ya da ekonominin sebep olmadığı fakat yine de kız çocuklarını erken yaşta evliliğe iten durumlar vardır (7).

Göç ve savaş gibi yaşanan karmaşık olaylar erken yaşta evlilik oranını artırmaktadır. Kız çocukları göç ya da savaş mağduru olduklarında, erken yaşta evlilik yapmaya mecbur bırakılmaktadır. Kız çocuklarını erken yaşta evliliğe mecbur bırakan bir başka durum da kız çocuğunun ailesinin hayatta olmamasıdır. Yetim, öksüz ya da ailesi olmayan kız çocukları

da erken yaşlarda evlenmektedir (7). Bu durumu fırsat olarak görüp değerlendiren yaşlı erkekler, kendi erkekliğini ispatlamak ve soyunu devam ettirmek için genç kızlar ile direkt evlenme ya da onları kuma olarak almayı tercih etmektedir (7).

Erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerin nedenlerini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Toplumun erken yaşta yapılan evliliğe etkisini inceleyen niteliksel bir çalışmada; görüşmeciler erken yaşta evlenmelerinin sebeplerini akraba ilişkileri, eğitim, inanç, geleneksel ve ekonomik sebepler olarak belirtmişlerdir. Çalışmanın sonuçları detaylı incelendiğinde; akraba ilişkilerinden kaynaklı olarak aşiret bağı ve berdel evliliklerin gerçekleştiği, eğitim açısından kız çocuklarını okula göndermeyip eğitimden yoksun bırakıp evliliğe ittikleri, inanç adı altında kader ve kısmetinde bu kişi var diye evlendirdikleri ve dini nikahı yeterli gördükleri, geleneksel bir tutum sergileyerek kız evlatların erken yaşta ve yaş ilerledikçe namusuna laf gelmesin diye evlendirdikleri, ekonomik olarak kız çocuğundan gelir elde etme çabası ile başlık parası alındığı görülmüştür (13). Erken yaşta evlenen ortaöğretim öğrencileri arasında yapılan çalışmada, öğrencilerin erken yaşta evlenme sebeplerinin çok yönlü olduğu ve bu sebeplerin cinsiyet eşitsizliği, kültürel normlar ve yoksulluktan kaynaklandığı, ayrıca evliliklerinin bireysel bakış açısı ve inançları ile bağlantılı olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada erken yaşta evlenen kız ve erkek çocuklarının sağlık düzeyleri daha düşük, eğitim seviyeleri daha az ve buna bağlı olarak yoksulluğa daha yatkın oldukları, sosyal açıdan ise daha güçsüz oldukları belirtilmiştir (14). Erken yaşta evlenmenin nedenlerini inceleyen bir başka çalışmada, erken yaşta gerçekleştirilen evlilikleri eğitim, iş durumu ve yaşanan yerin etkilediği lojistik regresyon analizleri ile belirlenmiştir. Yoksulluğun hala aileleri veya ebeveynleri kız çocuklarını erken yaşta evlenmeye iten bir faktör olduğu bildirilmiştir. Erken yaşta gerçekleştirilen evliliğin önlenmesi ve azaltılması için, kadının biyolojik olgusunu açıklamaktan ziyade daha kapsamlı üreme sağlığı eğitiminin, müfredata entegre edilmesi konusunda eğitim bakanlığının çalışma yapması ve devletin politika geliştirmesi gerektiği belirtilmiştir (15). Bangladeş, UNICEF’in 2017 yılındaki raporuna göre çocuk

evliliği ya da erken yaşta evlilik yapma oranı en yüksek 4. ülke olarak bildirilmiştir. Bangladeş'teki bu durumu inceleyen bir araştırmada yoksulluk, kız çocuklarının eğitime yatırım yapılmaması, bazı batıl inançlar, gelenekler, sosyal açıdan güvenlik ve farkındalık eksikliğinin, erken yaşta gerçekleştirilen evliliklere sebep olduğu ve merkeze uzak bölgelerde bu durumun daha yaygın olduğu saptanmıştır. Sosyal güvenliğin sağlanması ve sosyoekonomik sorunların çözülmesine yönelik politikaların işleme konulmasının gerektiği belirtilmiştir (16). Nesiller boyu bir gelenek halinde reşit olmayan kız çocuklarının evlendirilerek mağduriyet yaşadıklarını ortaya koyan bir çalışmada, bu kız çocuklarının evliliklerini sadece ebeveynlerinin istekleri ile gerçekleştirdiği bildirilmiştir. Ayrıca bu evlilikten dolayı kız çocuklarında çeşitli sağlık sorunlarının olduğu da bulunmuştur. Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler ile ilgili yasaların daha titizlikle uygulanması ve kadınların düzenli katılımı ile bu konunun gündemde tutulması önerilmiştir (17). Erken yaşta evlenenlerin incelendiği bir çalışmada, bu kişilerin intihar ve öz yaralama davranışı gösterdiği, ebeveynlerinin eğitim durumlarının düşük olduğu, annelerinin çoğunlukla çalışmadığı ve erken yaşta evlenip çocuk sahibi olduğu, hane halkında kardeş sayısının fazla olduğu ve devletten ekonomik olarak destek aldığı bildirilmiştir (18). Okula başlama zamanı ile erken yaşta evlenmenin arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, okula daha erken başlayan kızların, daha erken evlendikleri bulunmuş ve bu yüzden okula başlama zamanının, gerekenden önce olmaması gerektiği belirtilmiştir (19). Erken yaşta gerçekleştirilen evliliğin sebeplerini inceleyen bir başka çalışmada, erken yaşta evlenmeyi dini inanış biçimi, eğitim durumu ve refah düzeyinin etkilediği, ayrıca bu evliliklerin çocuk sağlığı üzerine olumsuz sonuçları olduğu görülmüştür. Erken yaş evliliklerinin engellenmesi için geliştirilmesi gereken politikalarda din liderlerinin ve geleneksel yöneticilerin de rol alması, erken evlilik ve bu evliliğin sağlığa etkisi hakkında sosyal medya aracılığı ile bildirilerin yapılması gerektiği savunulmuştur (20).

Erken yaşta yapılan evliliklerin nedenlerini inceleyen çalışmalara bakıldığında; hane halkının ekonomik ve sosyo-kültürel durumu, eğitim

seviyesi, dini bakış açısı, hane içinde yaşanan kardeş sayısı ve toplumsal-geleneksel tutumların, günümüzde hala bu evliliklere neden olduğu görülmektedir (7, 13-20).

3. Erken Yaş Evliliklerinin Psikososyal Sonuçları

Erken yaş evlilikleri kız çocukları üzerinde psikososyal yönden geri dönüşümü olmayan sonuçlara neden olmaktadır (5-7,9,14,17,18,20).

Erken yaş evliliklerinin psikososyal yönden sorun oluşturduğu alanlardan biri üreme sağlığıdır. Erken yaşta evlendirilen kız çocuğu, yaşlarına göre üreme sağlığı problemleri ile daha erken yaşta karşılaşmaktadır (7,14,17,20). Cinsel fonksiyonların başladığı dönemde kız çocuklarının evlendirilmeleri, cinsel hayatlarının problemlili geçmesine sebep olmaktadır. Bu problemler; cinsel yaşam hakkında bilgisizlik, cinsel olgunluğa fiziki açıdan erişmeden cinsel birliktelik yaşanması ve cinsel birliktelik partnerine kendisinin karar vermemesidir. Bazı toplum ve kültürlerde cinsel ihtiyaçlar ön planda tutulmaktadır. Bu ihtiyaçlarını gidermek için riskli cinsel davranış gösteren veya gebe kalan kız çocuklarının, aile ve toplum baskısı ile erken yaşta evlendirildiği ya da evlenmeye mecbur bırakıldığı görülmektedir. Bu kültürel bakış açısının toplumumuzda benimsenmiş olması sebebiyle, ülkemizde de cinsel ihtiyaçların karşılanması amacıyla erken yaşta evlilikler gerçekleştirilmektedir (5-7,17,21-23).

Kız çocuklarının, kendisinden büyük, abi ya da babası yaşında, biriyle rızası olmadan evlendirilmesi durumunda, kadının eşini kendi seçme ve isteme hakkı da elinden almaktadır. Erken yaşta evlenme sebebiyle toplumsal değerlere optimal derecede uyum sağlayamayan kız çocukları, evlenmiş olduğu bu erkeğin cinsel ihtiyaçlarını karşılarken, gebelikten korunma ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgisizlik ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu evliliklerde aile planlaması yapılmaması, istenmeyen gebelik ve adölesan annelikleri beraberinde getirmektedir. Adölesan dönemde gebelik yaşayan kız çocukları, gebelik ve doğum sayısında artma, obstetrik fistül ve benzeri üreme sağlığı sorunlarını

yaşamakta ve anne-yenidoğan sağlığı açısından risklerle karşılaşmaktadır (5-7,17,21-23).

Toplumsal dayatma ile gerçekleştirilen erken yaş evlilikleri, sıklıkla akraba ile yaşanmaktadır. Akraba evliliklerinden dolayı genetik hastalıklar ile karşılaşılması ve bu hastalıkların gelecek nesillere aktarılması da erken evliliklerin getirdiği psikososyal sonuçlardandır (5-7,8,21-23).

Erken yaşta bireyin evlendirilmesi, çocuğa yönelik cinsel istismarı ve çocuk haklarının ihlalini de kapsamaktadır. Çocuğun cinselliğe ve cinsel istismara maruz kalması, cinsel uyumsuzluk ve diğer cinsel sorunların yaşanmasına neden olmakta ve bireyin sonraki cinsel hayatı ile gelişimini olumsuz etkilemektedir (5-7,21-23).

Erken yaşta evlilik yapan genç kızların psikososyal yönden gördüğü zararlardan biri de beden ve ruh sağlığı üzerindedir (7,20). Erken yaşta genç kızın evlendirilmesi; arkadaş çevresinden uzaklaşmasına, sosyal izolasyona ve özgüven yetersizliklerine sebep olmaktadır. Toplumsal açıdan yeterli olgunluğa ulaşmamış, kimlik gelişimini tamamlamamış bu kişiler aynı zamanda eğitim hayatına devam etmekte güçlük yaşamakta ve iş imkânı açısından zorlanmaktadır (5-7,15,21-23).

Erken yaşta evlilik yapmış kız çocukları henüz arkadaşları ile oyun oynayacak çağdayken, kocası ve kocasının ailesi ile yaşamak, ev işleri, bebek bakımı, hane halkına hizmet etmek gibi aile büyüklerinin tercih ettiği sonuçlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bununla birlikte toplumun rol biçtiği ve evliliğin getirdiği kısıtlamalar, arkadaş ortamından uzak kalma, sosyal çevreden soyutlanma, dışarıya çıkmama, ev hayatına mahkûm olma gibi hayat tecrübelerine maruz kalmaktadır. Bu hayat tecrübeleri ergenlik döneminde kazanılması gereken sosyal beceri ve sağlıklı toplumsal kimlik gelişimine engel olmaktadır (5-7,21-23). Bedensel, psikolojik ve sosyal açıdan gelişimini tamamlamamış birey, evlilik sorumluluğunu üstlenmektedir. Erken yaşta evlendirilen çocuklar, kendisinin iyi bir gelin/damat ya da anne/baba olmasını bekleyen kişilerin varlığı ile ev hayatında hemen her türlü istismara, yoksulluğa, şiddete ve sömürüye maruz kalmaktadır. Bu maruziyet kadının ekonomik gücünde sınırlılık, eğitim düzeyinde yetersizlik,

eş ile yaş ve güç farkında dengesizlik, kadının özerk ve özgüvenli olmamasına neden olmakta; intihar düşüncesi, öz yaralama davranışı, fiziksel ve duygusal şiddeti doğurmaktadır. Şiddet durumunda birey kendini suçlayabilir ya da karşı tarafı haklı görebilir (5-7,14,16,18,21-23).

Evlenme yaşının kadın sağlığına etkisinin incelendiği çalışmalarda; erken yaşta evlendirilen kadınların, yetişkin yaşta evlenen kadınlara oranla daha fazla psikolojik ve psikiyatrik hastalık tanısı aldığı ve psikiyatrik desteğe daha çok başvurduğu; ergenlere göre ise intihar düşüncesi ve girişiminin daha fazla olduğu bildirilmektedir (5-7,18,21-23).

Erken yaş evliliklerinin getirdiği psikososyal sonuçlardan biri de boşanmadır. Çiftlerin evlilik uyumunun olmaması, birbirlerinin beklentilerini karşılayamama ve yaş farkının fazla olması sebebi ile anlaşmazlık yaşama boşanma sebepleri arasındadır (5-7,21-24). Boşanan kadınların incelendiği bir çalışmada erken evlilik yapmış olan kadınların evliliklerinin yüksek oranda boşanma ile sonuçlandığı ve bu evlilikten doğan çocukların, kadının velayetinde kaldığı bildirilmiştir. Kızların erken yaşta evlilik yapması konusunda caydırıcı önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır (24). Erken yaşta evlenen kızların incelendiği bir çalışmada, yarısının ilköğretimi bitirdiği fakat neredeyse tamamına yakının okulu terk ettiği bildirilmiştir. Ailevi sebeplerden dolayı ders başarısının iyi olmaması ve bunun sonucunda okulu terk ederek evlendikleri belirlenmiştir. Evlilikten sonra kızların bir kısmının hayatlarının olumsuz etkilendiği, ailesel iletişim ve ilişkilerde problemler yaşadığı, ailesinden destek almadıkları ve ruhsal sıkıntılarının olduğu bildirilmiştir (18). Erken yaşta evlendirilmek amacıyla adli rapor almak için kliniğe başvuran 42 ergenin incelendiği bir çalışmada, ergenlerin tamamının kız olduğu saptanmıştır. Bu kızların %20'si okuryazar değilken %40'nın ilkokulu bitirdiği belirtilmiştir. Görüşmek için kliniğe geldiklerinde %81'inin gayri resmi olarak dini nikahlı evlilik gerçekleştirdiği, %59,5'inin gebe ve %9,5'inin ise çocuğunun olduğu bildirilmiştir. Olguların Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)'e göre psikiyatrik tanı alma oranı %9,5 olarak bulunmuştur (25). Sanjaya ve arkadaşlarının 2018 yılında

erken yaşta evlenen 67 katılımcı ile yaptıkları bir çalışmanın sonucunda, bu annelerin çocuk gelişimi konusunda yetersiz kaldığı ve buna bağlı olarak çocuklarında büyüme bozukluğu olduğu görülmüştür (26). Genç kızların eğitim istekleri ve kariyer hedeflerinin incelendiği bir çalışmada, genç yaşta evlenen kadınların yüksek öğrenime devam etme isteklerinin olduğu ancak engel olarak maddiyat, özgüven ve motivasyon eksikliğinin bulunduğu belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda erken yaş evliliğinin eğitim düzeyini etkilediği, motivasyon ve özgüven eksiliğine neden olduğu bildirilmiştir (27). Erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerin, kadının olumsuz yaşam olaylarını artırdığı ve bununla birlikte depresyona sebep olduğu bulunmuştur (28). Evlilik uyumunun incelendiği bir çalışmada, erken yaşta evlenen kadınların; yaşı, sosyoekonomik durumu, kaç yıldır evli olduğu ve kaç tane çocuğa sahip olduğu fark etmeksizin erken yaşta evlendiği için evlilik uyumunu yaşayamadığı ve eşler arasındaki yaş farkının fazla olması nedeniyle karşılıklı beklentilerin karşılanamadığı bulunmuştur (29).

Günümüzde hala kız çocuklarının zihinsel gelişimini tamamlamadığı dönemde gerçekleştirilen erken yaş evlilikleri; sosyal yalıtılmışlık, eğitimsizlik, işsizlik, evlilikte uyumsuzluk, erken gebelik-annelik, depresyon, intihar, boşanma ve cinsel yaşamı etkileyen problemler gibi birçok psikososyal yönden etkilemeye devam etmektedir (21-31).

4. Erken Yaş Evliliklerinin Önlenmesi Amacıyla Ülkemizde Gerçekleştirilen Girişimler

Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de görülmeye devam etmektedir. Küresel bir boyutta olan bu sorunun çözümü için dünya ülkeleri uluslararası boyutta belge, norm ve standartlara uymakta; belirli girişimler gerçekleştirmektedir (6,10,31-36).

Ülkemiz kadınlara yönelik eşitliğin sağlanması amacıyla, dünyadaki birçok devletin olduğu sözleşmeyi imzalamıştır ve bununla ilgili toplantıları yakından takip etmektedir. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)

36 sayılı Genel Tavsiye Kararı'nda çocuk evliliklerinin önlenmesi için eğitimin önemini vurgulamıştır. CEDAW 37 sayılı Genel Tavsiye Kararı'nda toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı zorla gerçekleştirilen evliliklerin artma riskine dikkat çekmiştir. Kadın örgütlerinin 2016 yılında oluşturduğu TCK 103 Çocuk İstismarı Affına Karşı Kadın Platformu, çocuk istismarı faillerine yönelik af girişiminin, çocuk ve kadınların insan haklarının ihlali olduğunu dile getiren ve çocuk evliliklerinin suç olduğunu anlatan kampanyalar ve basın bildirimlerini 2020 yılı boyunca yapmıştır ve çalışmalarına devam etmektedir. Nairobi'de Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın 25.yılı (ICPD+25) zirvesi 2019 yılında düzenlenmiştir. Bu zirvede toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve kadınlara yönelik zararlı geleneksel uygulamaların sonlandırılması konusuna yer verilmiş ve sözleşmeyi imzalayan taraf devletlerin taahhütlerini tam olarak yerine getirmeleri konusu üzerinde durulmuştur. Pekin+25 toplantısı 2020 yılında yapılmıştır. Bu toplantıda eylem planını gözden geçirmiş; kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusuna dikkat çekmiştir. Toplumsal Cinsiyet Strateji Belgesi 2018-2023 yılları arasında şiddet ile mücadelenin kapsamını genişletmiştir. Bu belgede kız çocuklarının haklarının korunması ele alınan konulardandır. İstanbul Sözleşmesi ve 190 sayılı International Labour Organization (ILO) sözleşmesinin imzalanması ile birlikte kadınlara ve kız çocuklarına yönelik erken ve zorla gerçekleştirilen evlilikler dahil, zararlı bütün uygulamalara yönelik tavsiyeler geliştirilmiştir (6,31-36).

Ülkemizde 2018 yılındaki çocuk yaşta evlilik oranı %15 olarak belirtilmekte ve 2020 yılı itibarıyla erken yaşta ve zorla gerçekleştirilen evlilikler konusunun ulusal müfredata dahil edilmediği, yasal evlenme yaşının 18 yaş olmadığı ve bu yaştan önce yapılan evliliğin suç sayılmadığı bildirilmektedir. Türkiye 2016 yılında "Çocuk Evliliklerinin Önlenmesi İçin Yerel Girişim Çalışması" başlatmıştır. Türk Kızılayı bünyesinde gezici ekipler 5,898 çocuğa psikososyal hizmet ve bakım vermişlerdir. Bu ekipler 15 belediye altında toplam 16.247 aileye ulaşmışlardır. UNICEF, politika düzeyinde çok sektörlü bir strateji planlayarak çocuk evliliklerine sebep

olan ekonomik, toplumsal ve yapısal etmenleri incelemeyi hedeflemektedir. Çocuk evliliklerin önlenmesi ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesi konularında eğitimler düzenlenmiş ve 136 saha çalışması eğitilmiştir (32). Unicef Türkiye 2018 yıllık raporunda çocuk evliliklerinin olmaması yönünde gayret gösteren sosyal normların desteklenmesine yönelik stratejiler geliştirdiğini vurgulamıştır (33). Ülkemiz Çocuk, Erken ve Zorla Evliliğe Son Verilecek Küresel Parlamento Kampanyası'nı imzalamıştır (34).

Ülkemizde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile oluşturulan Hukuk Politikaları Kurulu'nun görevlerinin tanımlandığı 27. maddenin e fıkrası "kadınlara ve çocuklara karşı şiddet, aile içi şiddet ve çocuk istismarını önlemek amacıyla araştırma ve çalışmalar yapmak" biçiminde düzenlenerek, eşitlik ve şiddetsizlik normları gündeme alınmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı ve Kalkınma Bakanlığı 2019-2023 yılları için On Birinci Kalkınma Planı'nı hazırlamıştır. Bu planda Ailenin Güçlendirilmesi başlığı altında 602. Maddede "Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmaları hızlandırılacak, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır" ifadesine yer verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Değerlendirme 2019 Raporu'nda, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesini ilk imzalayan ülke olduğu belirtilerek, erken yaşta ve zorla evlilikler bağlamında kadın ve kız çocuklarına yönelik uygulanmakta olan mevzuatın yeniden gözden geçirilmesinin, şiddet ile mücadele için yapılması gerektiği belirtilmiştir. Aile, Çalışma, Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na (AÇSHB) bağlı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) "kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak, kadının aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne destek oluşturmak" görevini üstlenmiştir. KSGM, "kadınların güçlenmesi", "kadına yönelik şiddet ile mücadele" ve "erken yaşta ve zorla evlilikler ile mücadele" olmak üzere üç temel eksen yürüteceğini belirttiği çalışmalara ilişkin 2018-2023 yılları için Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı yayınlamıştır.

AÇSHB ile İçişleri Bakanlığı arasında imzalanan protokol gereği Kadın Destek Sistemi (KADES) telefon uygulaması başlatılmıştır. AÇSHB ile UNICEF arasındaki iş birliği ile 2018-2020 Ortak Çalışma Planı çerçevesinde "Erken ve Zorla Evlilikler ile Mücadelede Eğitici Eğitimi" programı kapsamında 81 ilden 300 profesyonele eğitim verilmiştir. AÇSHB ve Milli Savunma Bakanlığı ile Ocak 2019 tarihinde Kadının Güçlenmesi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol kapsamında er ve erbaşlara kadınlara yönelik şiddet konusunda eğitim verilmesi sağlanmıştır. Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunların ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM) ve UNFPA iş birliği ile yürütülen proje kapsamında kadınlara yönelik sağlık, üreme sağlığı, kadınlara yönelik şiddet, çocuk ve erken evlilikler konularında danışmanlık ve destek hizmeti sağlanmıştır. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) alt araştırma komisyonları arasına "Başta Cinsel İstismar Olmak Üzere Çocuklara Yönelik Her Türlü İstismar Olaylarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" nu eklemiştir. Ayrıca kadınlar tarafından, kadına yönelik her türlü hakkın savunulması ve ayrımcılığın önlenmesi için kadın örgütleri ve sivil toplum kuruluşları oluşturulmuştur. Bu kadın örgütlerinin arasında; Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK), Nafaka Hakkı Kadın Platformu, TCK 103 Çocuk İstismarı Affına Karşı Kadın Platformu, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı, Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ), Havle Kadın Derneği, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Eşitlik İzleme Grubu ve benzeri birçok örgüt, sivil toplum kuruluşu, dernek ve platformlar bulunmaktadır. Bu örgütlerin amacı, kadınların erken yaşta ve zorla evlendirilmeleri dahil olmak üzere, her türlü ayrımcılık ve şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalar yapmaktır (6,31-36).

5. Erken Yaş Evliliklerine Ebelik Yaklaşımı

Erken yaş evlilikleri bütün kurum ve meslekleri ilgilendiren ortak bir sorun olduğundan,

önlenbilmesi için bütün kurum ve mesleklerle iş birliği sağlanması gereklidir. Erken yaş evlilikleri ile ilgili en önemli nokta bu evliliklerin toplumda normal olarak algılanmasıdır. Dolayısıyla toplumun normallik algısının değiştirilmesi ilk hedef nokta olmalıdır. Bu evliliklerin normal olmadığı; kadın, çocuk ve insan hakları ihlali olduğu konusunda toplum bilinçlendirilmelidir (6,7,21,23,37,38).

Erken yaşta evliliklerin kadın sağlığına getireceği bütün sorunların önüne geçmenin en önemli yolu, bu türde yapılan evliliklerin önlenmesidir. Bu tür evliliklerin önlenmesinde ebeler kadın hakları savunucusu rolü ile aktif olarak rol alabilecek pozisyonundadır. Toplumun içinde bulunan ve topluma birinci derecede danışmanlık hizmeti sağlayan ebeler, ev ziyaretleri ile erken yaşta evlenmiş kadınların sağlığını yakından takip etmeli ve erken yaş evliliğinin getireceği riskler konusunda aileler ile görüşmeli ve yol gösterici olmalıdır. Toplumumuzda bazı kültürlerimizde devam ettirilen erken evlilik geleneği ile mücadelede, aileler ve toplumun bilinçlendirilmesi ve kadının yaşayacağı riskler, akraba evliliklerinin getireceği genetik hastalıklar hakkında bilgilendirilmesi, genetik danışmanlık sağlanması caydırıcı ve etkili bir yöntem olabilir (6,7,21,23,37,38).

Ebeler, nitelikli bakım ve hizmet sağladıkları kadını kültürü, değerleri ve sosyal çevresiyle birlikte ele alarak bütüncül değerlendirmelidir. Ebe erken yaşta evlilik gerçekleştiren birey ile rahat bir iletişim kurmalıdır. İletişim kurarken kullanılmakta olduğu kelimeleri özenle seçmelidir. İlk görüşmede hizmet veren ebe kendini tanıtmalı ve tüm ilgisini bireye yöneltmelidir. Bireyle tek başına görüşmeli ve görüşme için güvenliği sağlamalıdır. Alacağı bakım ve hizmetin özel ve güvenli olduğu bilgisini paylaşmalı ve mahremiyete dikkat etmelidir. Kişisel sorun en az seviyede tutulmalı ve görüşmede asıl konu bireyin kendisi değil, mevcut durum olduğu göz önünde bulundurularak yargılayıcı davranış ve tutum sergilememelidir (6,7,21,23,37,38).

Erken yaşta evlenmiş kadının sağlığını geliştirmeye yönelik alkol, sigara ve benzeri madde kullanımının önlenmesi yönünde davranışlar geliştirilmesi teşvik edilmelidir. Erken yaş evliliği yapmış kadın fiziksel, psikolojik ve sosyal

açıdan desteklenmelidir. Eksik ve/veya gerekli aşuları tamamlanmalıdır. Egzersizin faydaları hakkında bilgi verilmeli ve düzenli egzersiz planlanmalıdır. Bu kadınlara cinsel yolla bulaşabilecek hastalıklar hakkında eğitim verilmeli ve bulaş önlenmelidir. Reşit olmadan evlendirilen kızlar, resmi nikahı olmadığı için eşlerinin sağlık güvencesinden faydalanamamaktadır. Bu yüzden gebelik izlemlerini yaptıramayıp, doğum hizmetleri için hastaneye başvuramamaktadır. Böyle bir durumda adolesan gebe evde doğumu tercih etmek zorunda kalmakta ve güvenli annelik hizmeti alamamasından dolayı sağlığı açısından birçok riskle karşı karşıya gelmektedir. Erken yaşta istenmeyen gebeliklerin ve bunun sonucunda ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarının önlenmesi için aile planlanması konusunda danışmanlık sağlanmalı ve kontraseptiflere erişim artırılmalıdır. Erken yaşta evlilik yapan kız çocuklarının resmi nikahı olmaması durumunda mahremiyet korunarak, bu evlilik yasal zorunluluk gereği bildirilmeli, nikahın sağlanması ve kadının, eşinin sağlık sigortasından yararlanması konusunda ebeler yardımcı olmalıdır. Ebe bu kadınların, aile kurmaya yönelik bilgilendirilmeye, danışmanlığa, yardıma ve desteklenmeye yönelik ihtiyaçları olduğunu bilmeli ve bu durumu göz önünde bulundurarak kişiselleştirilmiş bakım sağlamalıdır (6,7,21,23,37,38).

Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler, kız çocuklarının eğitim hayatlarını yarıda bırakmasına sebep olmaktadır. Eğitim hayatını tamamlayamamış kız çocukları iş bulmak konusunda da sıkıntılar yaşamaktadır. Ebeler eğitimin devam etmesi yönünde gerekli kuruluşlar ile destekleyici projeler geliştirilmesi konusunda iş birliği yapmalıdır. Böylelikle kız çocuklarının hem eğitim hayatına devam etmelerini hem de iş hayatına atılmalarını sağlayabilmelerine yardımcı olmalıdır (6,7,21,23,37,38).

Çocuk evliliklerinin durdurmaya yönelik herhangi bir politika veya kanun uygulanmasından önce, toplumu çocuk evliliklerinin tehlikeleri açısından bilgilendirmek temel yaklaşım olmalıdır. Ebeler erken yaşta ve zorla gerçekleştirilen evlilikler için toplumsal açıdan farkındalık oluşturulmalı ve araştırma yapılmalıdır. Toplumsal farkındalık oluşturabilmek için birinci basamak sağlık hizmeti sunan ebeler

tarafından, öncelikli olarak ülkedeki ortaokul, lise ve üniversitedeki kız ve erkek öğrencilerine üreme sağlığı eğitimleri verilmelidir. Ayrıca ebeler, eğitim müfredatlarına erken yaşta ve zorla evlilikler konusunun eklenmesi için bakanlıktan talepte bulunmalıdır. Eğitime devam etme, erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerin azaltılmasında önemli bir yer tuttuğu için; ebelerin vermiş olduğu bu eğitimler ile adölesan kız çocuklarının okullaşma oranı artacak ve erken yaş evlilik oranı azalacaktır. Ebeler kırsal bölgelerde de görev yaptığı için buradaki kız çocuklarına ulaşabilme avantajına sahiptir. Özellikle bu kırsal bölgelerdeki kız çocuklarının okullaşma oranını artırmalı ve istihdamını sağlamalıdır. Bunun için gerekli sosyal değişim programlarının oluşturulmasına yardımcı olmalıdır. Erken yaşta evlendirilen çocuk gelinlerin tamamına ulaşabilmek için doğum ve evlilik kayıt sistemlerinin güçlendirilmesine yönelik ulusal politikaların geliştirilmesi gereklidir. Bu politikaların geliştirilmesi için ebeler çocuk hakları savunucusu olarak ısrarcı tutum sergilemelidir (6,7,15,16,21,23,37,38).

Kitle iletişim araçları, çocuk evliliklerine dikkat çekmek ve bu evliliklerin azaltılması ya da önlenmesi yönünde kullanılabilir. Radyo ve televizyon programları, topluma erken yaşta evliliklerin riskleri ve dezavantajları konusunda bilgi vermeyi amaçlamalıdır. Ebeler medya ile iş birliği sağlayarak, çocuk evliliklerinin yıkıcı özelliklerini tasvir eden sahne şovları, reklamlar düzenleyebilir. Toplumun bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi esnasında dini inancın önemli bir yer tutmasından dolayı ebeler, din görevlileriyle iş paylaşımı yaparak, din liderlerinin sosyal medyada ebe ile birlikte yer almasını sağlayabilir (6,7,20,21,23,37,38).

Erken yaşta evlilik yapan adölesanlara yönelik eğitim, araştırma ve danışmanlık hizmetleri vermek için sağlık merkezleri kurulmalı ve bu kurumların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Bu kuruluşlarda ebe, hemşire, hekim, psikolog, diyetisyen gibi sağlık profesyonellerinin iş birliği ile hizmet verilmelidir (6,7,21,23,37,38).

6. Sonuç

Erken yaş evlilikleri ve bununla beraber gelecek olan sorunlar öncelikle toplumsal yapıdan

kaynaklanmakta ve bireylerin yaşamında olumsuz etkilemekte ve olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır. Erken yaş evliliklerinin önüne geçilmesi ve bu evliliklerin getireceği problemlerin iyileştirilmesi, çözüme kavuşturulmasına yönelik psikoloji, sağlık ve sosyoloji alanında ortak çalışmaların yapılması gerekmektedir. Erken evliliklerin önlenmesi ile birlikte toplum parametrelerinin iyileştirilmesindeki sorumluluk, sağlık ile diğer alanların ortak teması olmalıdır. Sorunun çözümünde sağlık profesyonellerine özellikle ebelere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Kaynaklar

1. WHO. World Health Organization Department of Child and Adolescent Health and Development. Adolescent Pregnancy – Unmet Needs and Undone Deeds, A Review of the Literature and Programmes, Issues in Adolescent Health and Development [Internet]. 2007 [Erişim Tarihi: 07.03.2020]. Erişim Adresi: https://www.who.int/maternal_child_adolescent/documents/discussion/en/
2. Sarıtaş E, Şahin Ü. Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Rollerine Üzerine Bir İnceleme. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2018;48:463-77.
3. Yeşil F, Yıldırım A. Toplumsal Cinsiyet ve Medyadaki Söylemi: Evlilik Programları. Selçuk İletişim Dergisi. 2018;12(1): 232-54. <https://doi.org/10.18094/josc.412189>
4. Erdoğan M, Kahraman S. Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Evlilikte Sorun Çözmeye Ve Doyumuna Etkisi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2019;12 (62): 798-804. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3097>
5. Ardahan E, Yıldırım Sarı H. Adölesan Evliliklerin Sağlığa Etkileri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2016;32(2):132-42.
6. Anık Y, Ege E. Erken Evlilikler ve Adölesan Gebeliklerde Hemşirelik Yaklaşımı. Çelebioğlu A, Editör. Adölesan Sağlığı ve Hemşirelik Yaklaşımları. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019;46-55.
7. Yakıt E, Coşkun Margirit A. Toplumsal Açından Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçeği: Hemşire Ve Ebenin Sorumluluğu. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2014;11(3):3-10
8. TNSA. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri

- Enstitüsü Ankara [Internet]. 2018 [Erişim Tarihi: 07.03.2020]. Erişim Adresi: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
9. UNFPA. United Nations Population Fund. State of World Population [Internet]. 2013 [Erişim Tarihi: 07.03.2020]. Erişim Adresi: <https://www.unfpa.org/publications/state-world-population-2013>
 10. UNICEF. Child Marriage Around The World [İnternet]. 2020 [Erişim Tarihi: 14.01.2021]. Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/stories/child-marriage-around-world>
 11. UNICEF Türkiye. Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi 2011 [Internet]. 2011 [Erişim Tarihi: 07.03.2020]. Erişim Adresi: <http://unicef.depar yazilim.com/bilgimerkezidetay.aspx?id=97>
 12. UNICEF Türkiye. Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi 2012 [Internet]. 2012 [Erişim Tarihi: 07.03.2020]. Erişim Adresi: <http://unicef.depar yazilim.com/files/bilgimerkezi/doc/sitan-tur-final-2012.pdf>
 13. Gezer Tuğrul Y. Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Süreçleri Deneyimleri ve Sonraki Yaşamları Üzerine Niteliksel Bir Çalışma. *Sosyoloji Notları*. 2018;2(1):2-38.
 14. Orge NB, de Guzman MF. Causes and Effects of Early Marriage Practice: A Case among Secondary Students of Zambales, Philippines. 2019. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3472699 Erişim Tarihi: 08.03.2020
 15. Wahyudi T, Hasanbasri M, Kusnanto H, Hakimi M. Social Determinants of Health of Child Marriage (Analysis of IFLS 2000,2007,2014). *Jurnal Kesehatan Masyarakat*. 2019;15(1):62-8. DOI: <https://doi.org/10.15294/kemas.v15i1.16514>
 16. Kabir R, Ghosh S, Shawly A. Causes of Early Marriage and Its Effect on Reproductive Health of Young Mothers in Bangladesh. *American Journal of Applied Sciences*. 2019;16(9):289-97. DOI: 10.3844/ajassp.2019.289.297
 17. Lilay A. The Prevalence of Early Marriage: Causes and Its Consequences in Tigray, Ethiopia; the Case of Welkait Woreda. *Journal of Demography Africa (JDA)*. 2019;1(1):42-60.
 18. Koçtürk N, Bilge F, Yüksel F. Erken Yaşta Evlenen Ergenlerin Bireysel ve Ailesel Özellikleri, Okul Terkinin Nedenleri ve Evlilikle İlgili Sorunları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2018;8(50):1-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/40299/481354>
 19. Nguyen HTM, Lewis BD. Teenage Marriage and Motherhood in Vietnam: The Negative Effects of Starting School Early. *Population Research Policy Review*. 2019; 39:739-62.Doi: <https://doi.org/10.1007/s11113-019-09553-y>
 20. Alfred E, Oluwaseyi OS, Philip OD, Mayowa MG. The Socio-Economic Implications Of Child Marriage In Anyigba, Dekina Local Government Area Of Kogi State, Nigeria. *The Nigerian Journal of Medical Sociology*. 2019;1(1):81-96.
 21. Şen S, Kavlak O. Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım. *Aile ve Toplum*. 2012;7(25):35-44. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198037>
 22. Gage AJ. Association of Child Marriage With Suicidal Thoughts and Attempts Among Adolescent Girls in Ethiopia. *Journal of Adolescent Health*. 2013;52(5):654-6. doi:10.1016/j.jadohealth.2012.12.007
 23. Malatyalı Kaynak M. Türkiye’de Çocuk Gelin Sorunu. *Nesne Psikoloji Dergisi*. 2014;2(3):27-38.
 24. Rinchen L. Early Marriage Of Girls Ending in Divorce in Umling, Sarpang, Bhutan. Masters By Coursework Thesis, Murdoch University. 2019. <http://researchrepository.murdoch.edu.au/id/eprint/50138>
 25. Poyraz Fındık OT, Gökalp Özcan B, Arman A, Gümüştaş F. Erken Evlendirilmeleri için Adli Rapor Talebi ile Çocuk Psikiyatri Polikliniğine Yönlendirilen Ergenlerin Sosyodemografik ve Ruhsal Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk J Child Adolesc Ment Health*. 2019; 26(3):125-30. Doi: 10.4274/tjcamh.galenos.2019.2019.06.011
 26. Sanjaya A, Narenda Moersintowarti B, Irwanto Suryawan A, Irmawati M, Efendi F. Early Marriage and Its Relationship With Child Development. 2018; 9(9):193-8. Doi: 10.5958 / 0976-5506.2018.00993.2
 27. Duraku ZH, Jemini-Gashi L, Toçi E.Perceptions of Early Marriage, Educational Aspirations, and Career Goals among Kosovar Adolescents. *Marriage and Family Review*. 2020;6(56):513-34. <https://doi.org/10.1080/01494929.2020.1728006>
 28. Fakhari A, Farahbakhsh M, Azizi H, Elham Davtalab E, Mirzapour M, Rahimi VA. Early Marriage and Negative Life Events Affect on Depression in Young Adults and Adolescents. *Archives of Iran Medicine*. 2020; 23(2): 90-8.
 29. Kutlu A. Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler

- Açısından İncelenmesi. Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi. 2020; 3(1):57-71. <https://dergi-park.org.tr/en/download/article-file/1185820>
30. Çağırkan B. Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Aile Kurumuna Etkisi Üzerine Bir Alan Araştırması: Bitlis İl Merkezi Örneği. ResearchGate. 2019; 1825-39. https://www.researchgate.net/publication/338385247_ERKEN_YASTA_YAPILAN_EVLILIKLER_VE_AILE_KURUMUNA_ETKISI_UZERINE_BIR_ALAN_ARASTIRMASI_BITLIS_IL_MERKEZI_ORNEGI
 31. Zeren F, Gürsoy E. Erken Evliliklere Neden Olan Faktörler, Tutum ve Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi. 2020; 12(1):124-32. DOI: 10.5336/nurses.2019-70358 https://www.researchgate.net/profile/Fatma_Basaran2/publication/339888654_The_Factors_Causing_Early_Marriages_Their_Attitudes_and_Their_Effects_on_Women%27s_Health/links/5e8b6821a6fdcca789fbc74/The-Factors-Causing-Early-Marriages-Their-Attitudes-and-Their-Effects-on-Womens-Health.pdf
 32. UNİCEF Türkiye. Türkiye-Unicef Ülke İşbirliği Programı 2016-2020. 2017 Yıllık Raporu [Internet]. 2017 [Erişim Tarihi: 07.03.2020]. Erişim Adresi: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/dijital%20unicef%20annual%2012eylul%20TR.PDF>
 33. UNİCEF Türkiye. Türkiye-Unicef Ülke İşbirliği Programı 2016-2020. 2018 Yıllık Raporu [Internet]. 2018 [Erişim Tarihi: 07.03.2020] Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/turkey/media/7351/file/UNICEF%20T%C3%9CRK%-C4%B0YE%20YILLIK%20RAPORU%20-%202018.pdf>
 34. CEFM. Parliamentarians for Global Action. Campaign to End Child, Early and Forced Marriage [Internet]. [Erişim Tarihi: 07.03.2020]. Erişim Adresi: <https://www.pgaction.org/gei/cefm.html>
 35. Yüksel Kaptanoğlu İ. Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz II Kadınlara Yönelik Şiddet Ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Harita Ve İzleme Çalışması: 2017-2020 Güncellemesi [Internet]. [Erişim Tarihi: 12.01.2021]. Erişim Adresi: <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1112/KY%c5%9e%20G%-c3%bcncelleme%20Son.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 36. Bolat F, Develi A. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Politikalarına Avrupa Birliği İlerleme Raporlarının Yansımaları. Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi. 2020; 4(2):4-29. <https://dergi-park.org.tr/en/pub/ulasbid/issue/54857/750026>
 37. Göncü Serhatlıoğlu S, Kaya N. Ebelik Hizmetlerinde Adölesan Gebeliklere Etik Yaklaşım. HSP. 2018; 5(3): 503-8. DOI: 10.17681/hsp.411926 <https://www.archhealthscires.org/Content/files/sayilar/8/508.pdf>
 38. Bhanji SM, Punjani NS. Determinants Of Child (Early) Marriages Among Young Girls: A Public Health Issue. J Women’s Health Care. 2014; 3(3): 1-3. doi:10.4172/2167-0420.1000161 https://www.researchgate.net/profile/Neelam_Punjani/publication/262605238_Determinants_of_Child_Early_Marriages_among_Young_Girls-_A_Public_Health_Issue/links/5a6a2f950f7e9b1c12d17e32/Determinants-of-Child-Early-Marriages-among-Young-Girls-A-Public-Health-Issue.pdf